

# Czesław Rybacki, Jan Miazek, Bogusław Nadolski

---

## Biuletyn liturgiczny

---

Collectanea Theologica 53/1, 67-80

---

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIULETYN LITURGICZNY

**Zawartość:** I. Chrześcijańskie tytuły psalmów w Liturgii godzin. — II. *Commune Apostolorum* w odnowionej Liturgii godzin. — III. Zasady odnowy tekstów modlitw Mszału Rzymskiego Pawła VI (dokończenie)\*.

I. CHRZEŚCIJAŃSKIE TYTUŁY PSALMÓW  
W LITURGII GODZIN

Tytuły psalmów są to wybrane zdania z Nowego Testamentu, pism Ojców Kościoła lub też krótkie zdania o głębokiej treści teologicznej, znajdujące się na początku każdego psalmu. Porównując tytuły psalmów brewiarza poprawionego przez kard. Quignoneza (1535—1568) i Liturgii Godzin dostrzegamy zadziwiające ich podobieństwo. Ostatnie wydanie brewiarza Św. Krzyża z r. 1561 (jest to brewiarz opracowany przez wspomnianego kardynała) posiada na początku każdego psalmu tzw. *argumentum*, tzn. tytuł, który zwięźle streszcza treść psalmu i dość często, ale nie zawsze reinterpreteruje psalm w świetle Nowego Testamentu. Np. Ps 46: „Wezwanie do wysławiania Chrystusa za Jego doskonałość, godność, oraz za dobrodziejstwa i chwalebne wniebowstąpienie”. Wydawca zaczerpnął to *argumentum* ze zbioru *Argumenta Psalmorum* Ludolphe de Saxe (†1378). Jest charakterystyczne, że *argumenta* znajdujące się np. w brewiarzu cystersów aż do naszych czasów zależne są od dzieła wspomnianego autora.

W 1951 roku prof. B. Fischer opracował razem ze swoimi studentami nowe tytuły psalmów. Zostały one opublikowane w czasopiśmie „La Maison-Dieu” nr 27. Porównując te tytuły z podanymi w Liturgii Godzin nietrudno dostrzec różnice. Dla przykładu podamy kilka tekstów:

- |                   |  |
|-------------------|--|
| „La Maison-Dieu”: | Ps 3 — <i>Dziękczynienie Chrystusowi za Jego zmartwychwstanie.</i>                                     |
|                   | Ps 4 — <i>W pokoju Chrystusa.</i>  |
| Liturgia Godzin:  | Ps 3 — <i>Chrystus powstał ze snu śmierci, ponieważ Pan był Jego obrońcą.</i>                          |
|                   | Ps 4 — <i>Nie bój się, mała trzódka, gdyż spodobało się Ojcu waszemu dać wam królestwo (Łk 12,32).</i> |

W 1949 roku egzegeta francuski E. Podechard utworzył techniczny termin „chrześcijańskie odczytanie psalmów” (*relecture chrétienne*). W świetle Nowego Testamentu przyjście i chwała Chrystusa wypełnia się w starych modlitwach ludu, które uzyskują nowy sens. Głos prześladowanego i zbawionego sprawiedliwego stał się głosem Tego, który był sprawiedliwym w pełnym tego słowa znaczeniu, a jednak prześladowanym. Modlitwa pochwalna Jahwe, który jest Pasterzem ludu, Opoką i Skałą, może być porów-

\* Redaktorem niniejszego biuletynu jest ks. Bogusław Nadolski TChr., Warszawa-Poznań.

nama z modlitwą zanoszoną do Chrystusa, lub przez Chrystusa do Ojca. Dla psalmów świątecznych chrześcijańska interpretacja określana jest przez dobór odpowiednich antyfon. W zależności od święta różne antyfony naświetlają dany psalm. Przyjrzyjmy się np. antyfonom obramowującym Ps 109 w zależności od danego święta.

1. Boże Narodzenie: *Ty jesteś Królem od dnia Twoich narodzin, z łona jutrzenki zrodzony.*
2. Chrzt Jezusa: *Ty jesteś moim Synem umiłowanym, bądź światłem dla narodu.*
3. Wniebowstąpienie: *Siądź po mojej prawicy, Alleluja, Twoich wrogów położę pod Twoje stopy, Alleluja.*
4. Boże Ciało: *Jezus Chrystus, który ofiarował chleb i wino, jest kapłanem na wieki według obrządku Melchizedeka.*

Te nowe formy tytułu psalmów w Liturgii Godzin wykazują wiele korzyści w stosunku do dawnych. Dają lepsze zrozumienie i pełniejsze widzenie treści psalmów w świetle dwóch Testamentów.

Aby oddać istotę chrześcijańskiego odczytywania psalmów, podamy kilka przykładów, w których chrystologiczny charakter psalmu wyrażany jest podwójną metodą: metodą „od dołu” (*à partir d'en bas*) i metodą „od góry” (*à partir d'en haut*).

*A partir d'en bas*: głos psalmisty rozumiany jest jako głos sprawiedliwego, który staje się naszym głosem — *vox Ecclesiae cum Christo ad Patrem*. Zobaczmy to na przykładzie Ps 3: *Zmarły Jezus powstał ze snu śmierci, ponieważ Pan był Jego obrońcą* (św. Ireneusz). Skromna i pełna zaufania wieczorna modlitwa psalmisty, który mówi: „W pokoju kładę się i zasypiam, budzę się, ponieważ Pan jest moim obrońcą”, stała się w odczytaniu chrześcijańskim św. Ireneusza modlitwą samego Chrystusa, który powstał ze snu śmierci, ufny, że obudzi się w chwale poranka wielkanocnego dzięki mocy swego Ojca.

Ps 87: ... *to jest wasza godzina i godzina księcia ciemności* (Łk 22,53). Najbardziej ponury z lamentacyjnych psalmów, w którym nie ma cienia nadziei, został „schrystologizowany” za pomocą jednego zdania z opisów męki Chrystusa wg św. Łukasza. Chrystus schodząc w przepaść ludzkiej niedoli uczynił swoim ten pełen bólu głos rozbrzmiewający w Ps 87.

*À partir d'en haut*: Chrystus uznany za Boga jest tym, który przyjmuje modlitwę psalmu, jest ich odbiorcą — *vox Ecclesiae ad Christum*. Np. Ps 50: „Jezusie, Synu Boga zbawiającego, zmiłuj się nade mną, grzesznikiem”. Ten wielki psalm pokuty został przekształcony w modlitwę skierowaną do tego, któremu Ojciec przekazał moc odpuszczania grzechów.

Ps 79: *Przyjdź, Panie Jezu* (Ap 22,30). Modlitwa skierowana do Jahwe, Pasterza Izraela, aby przyszedł zbawić swój lud, staje się w ustach chrześcijanina okrzykiem *Maranatha* wzywającym Chrystusa, aby przyspieszył dzień swego powtórnego przyjścia na obłokach niebieskich. Dzień Jahwe stał się w Nowym Testamencie dniem przyjścia Chrystusa Pana.

Chrześcijańskie tytuły psalmów znajdujące się w Liturgii Godzin stanowią etap w historii chrześcijańskiej psalmodii. Kościół otwarcie zaprasza do chrześcijańskiego rozumienia psalmów i ofiaruje do tego pomoc.

Na podstawie artykułu B. Fischer, *Les titres chrétiens des psaumes dans le nouvel Office Divin*, La Maison-Dieu (1978) nr 135, 149—158

opracował ks. Czesław Rybacki TChr., Poznań

## II. COMMUNE APOSTOLORUM W ODNOWIONEJ LITURGII GODZIN

Liturgia Godzin, codzienna modlitwa Kościoła, powinna wywierać prawdziwy wpływ na duchowość kapłana, prowadzić go do rozumienia tajemnicy zbawienia, podtrzymywać w pracy duszpasterskiej. Aby tak było, odnowiona księga liturgiczna wymaga głębszego poznania, dokładnego wniknięcia w jej działy i w formularze świąt czy okresów. Chcemy obecnie zatrzymać naszą uwagę na *Commune Apostolorum*, ukazać dokonane w nim zmiany i prześledzić jego treść teologiczną.

### Commune Apostolorum w Brewiarzu Rzymskim

W dotychczasowym Brewiarzu Rzymskim *Commune Apostolorum* otwierało *Commune Sanctorum* i posiadało pełny formularz, tzn. nieszpory I, matutinum, laudesy, prymę, tercję, sekstę, nonę i nieszpory II<sup>1</sup>. Nieszpory I posiadały wszystkie teksty własne, odmawiano w nich psalmy 109, 110, 111, 112 i 116. Podobnie wszystkie części własne posiadało matutinum złożone z trzech nokturnów. Oto jego psalmy i lekcje: nokturn I — Ps 18, 33, 44 i lekcje z I listu do Koryntian 4, 1—15; nokturn II — Ps 46, 60, 63 i lekcje ze św. Grzegorza Wielkiego; nokturn III — Ps 74, 96, 98 i lekcje ze św. Hieronima. Laudesy posiadały jedynie własny werset i antyfonę do *Benedictus*, pozostałe części brano z niesporów I. Godziny mniejsze powtarzały antyfony z laudesów, inne zaś teksty posiadały własne. Nieszpory II posiadały własne antyfony, kapitulum i hymn takie same jak w laudesach. Odmawiano w nich psalmy 109, 112, 115, 125, 138. Brewiarz zawierał jeszcze „inne lekcje” przeznaczone do II i III nokturnu ze św. Augustyna i św. Bedy Czcigodnego.

W okresie wielkanocnym *Commune Apostolorum* ulegało znacznym zmianom. Wszystkie antyfony, kapitula, responsoria i wersety pochodzący z *Commune unius aut plurimorum martyrum* na czas wielkanocny. Z *Commune Apostolorum* pozostawały jedynie psalmy i czytania. W niesporach i matutinum zmieniał się też hymn. W okresie wielkanocnym oficjum o Apostołach traciło wiele ze swej oryginalności, a upodabniało się do oficjum o Męczennikach.

Z *Commune Apostolorum* łączyło się *Commune Evangelistarum*. W święto ewangelisty brano wszystkie teksty liturgiczne z *Commune Apostolorum* oprócz lekcji wszystkich trzech nokturnów.

### Commune Apostolorum w Liturgii Godzin

W Liturgii Godzin *Commune Apostolorum* nie zajmuje już pierwszego miejsca w części zatytułowanej obecnie *Communiam*. Poprzedza je *Commune Dedicacionis Ecclesiae* i *Commune BMV* (w t. III i IV dochodzi jeszcze wspomnienie NMP w sobotę). *Commune Apostolorum* posiada pełny formularz, bowiem w wielu kościołach święta apostołów są obchodzone jako *sollemnitas* i posiadają wtedy nieszpory I. Zmiany wprowadzone w *Commune Apostolorum* spowodowane były najpierw zmianami w strukturze poszczególnych godzin, następnie zaś płynęły z chęci wzbogacenia w treść teologiczną całego oficjum. Nie ma obecnie tak dużych różnic między *Commune* przewidzianym na czas wielkanocny i na pozostałe okresy roku liturgicznego. W okresie wielkanocnym antyfony otrzymują radosne „alleluja”, zmia-

<sup>1</sup> *Breviarum Romanum. Ex decreto SS. Concilii Trident. restitutum, Summorum Pontificum cura recognitum. Editio iuxta typicam.* Jest to dwutomowe wydanie Brewiarza Rzymskiego dostosowane do zmian rubrycystycznych wprowadzonych przez Jana XXIII w 1960 roku.

nie ulegają hymny i czytanie I w godzinie czytań. Przyjrzyjmy się bliżej obecnemu oficium<sup>2</sup>.

Nieszpory I rozpoczyna hymn *Ersultet caelum laudibus*. Jest to dotychczasowy hymn *Ersultet orbis gaudiis*, w którym dokonano zmian stylistycznych. W czasie wielkanocnym odmawia się jak dawniej hymn *Tristes erant Apostoli*, również ze zmianami w tekście. Nowe są wszystkie antyfony, czytanie, responsorium, nowe są modlitwy błagalne. Odmawiany jest Ps 116, 147 (nowy) i kantyk z listu do Efezjan (1, 3—10). Zmiany w tych nieszporach są bardzo duże, dotyczą prawie całej treści teologicznej.

Godzina czytań posiada nowy hymn *O sempiternae curiae*, jedna z antyfon jest również nowa. Odmawiane są obecnie psalmy 18A, 63 i 96. Czytanie I pochodzi obecnie z I listu do Koryntian 1, 18—2, 6. W czasie wielkanocnym jest to fragment Dziejów Apostolskich 5, 12—32. W tomie III czytanie ulega zmianie — pochodzi z I listu do Koryntian 4, 1—16.

Laudesy: w czasie Wielkiego Postu odmawiany jest hymn *O sempiternae curiae*, zaś w czasie wielkanocnym *Claro paschali gloria*. Antyfony do psalmów i czytanie pochodzą z dawnego brewiarza. Nowe jest responsorium, antyfona do *Benedictus* i nowe są modlitwy błagalne.

Godzina w ciągu dnia: poszczególne godziny posiadają częściowo nowe antyfony, tercja zaś również ma zmienione czytanie Pisma Świętego.

Nieszpory II powtarzają hymn nieszporów I. Nowe są antyfony do psalmów, czytanie Pisma Świętego, responsorium i antyfona do *Magnificat*. Psalmy nieszporne: Ps 115, 125 i kantyk z listu do Efezjan. Modlitwy wstawiennicze są powtórzone z nieszporów I. Jak widzimy, nieszpory II również uległy zmianie w swej treści teologicznej.

### Treść teologiczna odnowionego Commune Apostolorum

Po opisie obecnego *Commune Apostolorum* chcemy teraz zwrócić uwagę na jego teologiczną treść. Liturgia nie jest systematycznym wykładem prawd wiary, podejmuje swobodnie różne teologiczne tematy i dlatego nie możemy omawiać kolejno poszczególnych godzin, ale w wielu tak różnych tekstach liturgicznych postaramy się odkryć główne myśli teologiczne.

#### Nie wyście Mnie wybrali

W święto apostoła Kościół rozpoczyna swoją modlitwę od słów: *Pana, Króla Apostołów, pójdźcie, uwielbiajmy*. W ten sposób Kościół ukazuje nam zaraz na początku oficium związek zachodzący pomiędzy Chrystusem a apostołem: apostoł jest „posłanym” przez Chrystusa, Chrystus jest jego Panem i Królem. Chrystus jest tym, który posyła, jest również tym, który wybiera. *Nie wyście Mnie wybrali, ale Ja was wybrałem* przypomina antyfonę do *Magnificat* nieszporów I. Dokonał tego Chrystus po całonocnej modlitwie. Z nastaniem dnia przywołał Jezus swoich uczniów i wybrał spośród nich dwunastu, których też nazwał apostołami (ant. nieszp. I). Jezus ustanawia jednych apostołami, innych prorokami, innych ewangelistami, jeszcze innych pasterzami i nauczycielami (Ef 4, 11—13 — czyt. nieszp. II), a wśród tych powołań pierwsze miejsce zajmuje posługa apostołska. Wezwanie Chrystusa skierowane jest do człowieka wolnego. On oczekuje wolnej odpowiedzi człowieka: apostołowie puścili swoje sieci i poszli za Odkupicielem (ant. nieszp. I).

Chrystus i apostołowie — ten związek najlepiej charakteryzują słowa samego Mistrza. *Już nie nazywam was sługami, ale przyjaciółmi, bowiem oznajmiłem wam wszystko, co usłyszałem od Ojca* (ant. nieszp. II). Wy

<sup>2</sup> Liturgia Horarum. Iuxta Ritum Romanum, Typis Polyglottis Vaticanis 1974.

jesteście moimi przyjaciółmi, bowiem wytrwaliście w mojej miłości (ant. nieszp. I), pozostali ze Mną w czasie próby (ant. nieszp. II). Apostołowie pozostaną przyjaciółmi Chrystusa, jeśli czynić będą to, co On im nakazuje (ant. laud.).

Miłość ma być czymś wyróżniającym tak apostołów, jak i wszystkich uczniów Chrystusa. Antyfony laudesów są pouczeniem o tej miłości: *To jest moje przykazanie, abyście się wzajemnie miłowali; Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje za przyjaciół swoich.* Miłość chrześcijańska wyraża się w służbie drugiemu człowiekowi, tak przecież czynił Chrystus (ant. nieszp. II). Po takiej miłości ludzie będą rozpoznawać uczniów Chrystusa (resp. nieszp. I).

Chrystus zmartwychwstały ukazuje się najpierw apostołom (modl. wstaw. nieszp.), którzy trwali w smutku po okrutnej śmierci swego Pana. Oni udadzą się do Galilei, oglądać będą Pana, który ukaże im rany na swoim chwalebnym ciele. Myśli te odnajdujemy w hymnach wielkanocnych niesporów i laudesów.

#### Idąc głoscie Ewangelie

Głoszenie Ewangelii jest zasadniczym powołaniem apostołów. Przypominają o tym poszczególne antyfony oficium i na swój sposób mówią o tym jego psalmy. *Idąc przepowiadajcie Ewangelię Królestwa, darmo otrzymaliście, darmo dawajcie* — woła antyfona tercji. Posłuszni nakazowi Pana, apostołowie głosili dzieła Boże, ogłaszali wszystkim Bożą sprawiedliwość, ukazywali ludom chwałę Bożą. *Po całej ziemi rozszedł się ich głos, słowa ich dotarły do krańców ziemi* (antyfony godz. czyt.). Przez głoszenie Ewangelii apostołowie stali się „książętami ziemi” (resp. laud.), sędziami wieków i prawdziwym światłem świata, dlatego z ich chwały raduje się niebo i ziemia (hymn *Exsultet*).

Przepowiadanie apostołów zwraca się do wszystkich ludów ziemi. Już Ps 116 (nieszp. I) ukazywał i zapowiadał powszechny charakter zbawienia. Proroctwo psalmu stało się rzeczywistością: Chrystus posłał apostołów, aby głosili Ewangelię całemu światu. Psalm ten ukazuje również misyjny charakter Kościoła. Słowa Chrystusa nie dotarły jeszcze do wszystkich ludzi, Kościół zbudowany na fundamencie apostołów nadal prowadzi dzieło apostołów.

Jak niegdyś narodowi wybranemu, tak dziś Kościołowi zostało powierzone słowo Boże: Kościół strzeże słowa Bożego i ogłasza je światu. Śpiewając w niesporach Ps 147 Kościół, Nowa Jerozolima, wysławia Boga za wszystkie dary, a zwłaszcza za „słowo życia”<sup>3</sup>. Psalm ukazuje moc słowa Bożego w świecie natury. Kościół wierzy, że słowo Boże z podobną mocą i w sposób jeszcze przedziwniejszy działa w historii zbawienia, która urzeczywistnia się i za naszych dni. Od przepowiadania słowa Bożego zależy wiara wielu — przypomina o tym św. Paweł (Rz 10, 17) — stąd odpowiedzialność Kościoła za to, aby docierało ono aż do krańców świata. Wszystkie te myśli odnajdujemy w Ps 18A odmawianym w godzinie czytań.

Apostołowie głoszą Chrystusa, przepowiadają tajemniczy plan zbawienia, który w wielkim skrócie kreśli list do Efezjan (1, 3—10 — kantykt nieszporny). W Chrystusie Bóg nas wybrał, w Chrystusie dostąpiliśmy odkupienia, w Chrystusie zjednoczy Ojciec na nowo wszystko. Głosząc Chrystusa, apostołowie głoszą tajemnicę jego krzyża, która jest „głupstwem dla tych, co idą na zatracenie, mocą zaś dla nas, którzy dostępujemy zbawienia” (czyt. I, godz. czyt.). Teraz wszystkie ludy mogą oglądać chwałę Boga, na-

<sup>3</sup> Komentarze do poszczególnych psalmów *Commune Apostolorum* por. S. Rinaudo, *I Salmi. Preghiera di Cristo e della Chiesa*, Torino 1973.

staje na ziemi — jak zapowiadał Ps 96 (godz. czyt.) — dzień ostatecznego tryumfu Boga, Królestwo Boże przenika ten świat.

Głoszenie Ewangelii jest nieodłącznie związane z cierpieniem, ofiarą i krzyżem. W tym duchu odczytujemy Ps 63 (godz. czyt.), który tradycja wkłada w usta Chrystusa podejmującego zbawczą mękę. Przeciw sprawiedliwemu powstają czyniący zło, ale on całą ufność pokłada w Bogu. W liturgii Kościoła modlitwa psalmu powraca na usta tych, którzy najdalej poszli w naśladowaniu Chrystusa: są to apostołowie i męczennicy. Ich modlitwę podejmuje Kościół, który sam doświadcza sprzeciwu i prześladowania. Głoszenie Ewangelii może prowadzić aż do ofiary z życia i dlatego Kościół w święto apostołów odmawia również Ps 115. Psalmista wyznaje iż „wielką wartość ma w oczach Pana śmierć Jego świętych”. Apostołowie, którzy gotowi byli cierpieć dla imienia Pana (czyt. nony), prawie wszyscy ponieśli śmierć męczeńską. Oni „podnieśli kielich zbawienia”, pili z kielicha Pana (por. Mt 20, 21—23).

Głoszenie Ewangelii można porównać do siewu — myśl tę odnajdujemy w Ps 125 (nieszp. II), który wyraża radość powracających z niewoli, ale jest zarazem błaganiem o przetrwanie w przewidywanych trudnościach: *Siać będą we łzach, ale zbierać będą w radości*. Od Zesłania Ducha Świętego siew i żniwo następują kolejno po sobie. Sieją apostołowie i męczennicy, a ich krew staje się nasieniem nowych chrześcijan. Sieją misjonarze, ale zarazem zbierają plon pracy swoich poprzedników. Kościół żyje z owoców pracy apostołów, ale zarazem nadal sieje, niejednokrotnie we łzach. Inne teksty liturgiczne przypominają podstawowe prawdy dotyczące apostołowskiej działalności. Apostoł głosi słowo Boże w wielkiej cierpliwości (ant. nony), nie upada na duchu, bowiem wie, iż Pan jest pośród swego Kościoła i pozostanie z nami aż do skończenia świata (ant. seksty). Jeśli zaś stanie wobec „królów i władców”, nie odczuwa lęku i nie myśli o odpowiedzi, bowiem Duch Święty wspiera go i przez niego przemawia (resp. godz. czyt.). Jaka nagroda czeka apostoła? *W odrodzeniu, gdy Syn Człowieczy zasiądzie na swym tronie, wy zasiądziecie również na dwunastu tronach* (ant. do Magn. nieszp. II).

### Kościół zbudowany na fundamencie apostołów

Aby zrozumieć miejsce apostołów w Kościele, trzeba sięgnąć do Kościoła pierwotnego ukazanego w Dziejach Apostołów. W *Commune Apostolorum* znajdziemy wiele fragmentów z tej księgi. Apostołowie głoszą słowo Boże (godz. czyt. czyt. I, czas wielk.), przez ich ręce dzieje się wiele znaków i cudów (czyt. seksty), wierzący gromadzą się wokół nich i trwają w ich nauce (czyt. nieszp. II).

Kościół zbudowany jest na fundamencie apostołów — przypomina o tym czytanie z laudesów i wprowadzenie do modlitw wstawienniczych tej godziny. Modlitwy wstawiennicze laudesów są jedną wielką modlitwą dziękczynną skierowaną przez Kościół do Ojca, dziękczynieniem za wszystko, co otrzymaliśmy za pośrednictwem apostołów. Poprzez apostołów otrzymaliśmy stół Ciała i Krwi — im Pan powierzył tajemnicę Eucharystii. Apostołowie przygotowali nam stół słowa Bożego przez swoje przepowiadanie i przez swoje pisma. Apostołom został powierzony sakrament chrztu i pokuty, dzięki którym dostępujemy obmycia z grzechów. Kościół świadomy jest tego, co zawdzięcza apostołom: oni swoim słowem otwierają i zamykają niebo (hymn *Exsultet*), ich słowo budowało Kościół, ich krew uświęciła Go (hymn *O sempiternae*). Imiona dwunastu apostołów wypisane są na fundamentach niebieskiej Jeruzolimy, którą oglądał św. Jan w swym widzeniu (ant. do *Benedictus*, hymn *O sempiternae*). Oni przebywają już z Chrystusem, a w dniu Jego powrotu ukażą się z Nim w przychodzącej chwale.

## Pokornych głosu słuchajcie

Ciebie wysławia chór apostołów — tak śpiewa Kościół w *Te Deum* kończącym godzinę czytań i w tym dniu świątecznym dołącza się do tej pieśni chwały. Kościół nie zapomina jednak o tym, że nadał pielgrzymuje poprzez ziemię, i dlatego zwraca się do apostołów z modlitwą błagalną za cały lud. Kościół prosi Ojca, abysmy z pomocą apostołów byli świadkami Chrystusa aż po krańce ziemi; aby Ewangelia była przepowiadana wszelkiemu stworzeniu; abysmy siejąc we łzach, mogli zbierać plon w radości; abysmy pracowali nad pojednaniem wszystkich w Chrystusie. Nie zapomina Kościół również o zmarłych prosząc, aby zostali dopuszczeni do królestwa błogosławionych (modl. wstaw. nieszp.). Modlitwa błagalna skierowana wprost do apostołów pojawia się w ostatnich zwrotkach hymnów: niech nas umocni wasza modlitwa, aby wasz posiew przyniósł plon (*O sempiternae*); niech wasze wstawiennictwo uwolni nas od grzechów, niech umocni słabnących, ubogaci w dobro wszystkich wierzących (*Exsultet*).

Odnowione *Commune Apostolorum* jest obecnie bogatsze w treść. Mówi więcej o powołaniu apostołów i ukazuje wyraźniej ich miejsce w Kościele, mocniej akcentuje ich misję głoszenia Ewangelii, zwraca uwagę na związany z tym trud i ofiarę. Obchodząc wspomnienie apostołów Kościół niejako powraca do swych początków, na nowo przypomina sobie, iż jest powołany do głoszenia Ewangelii całemu światu. Ten kto uczestniczy w modlitwie Kościoła, w tym dniu odkrywa na nowo swoje powołanie, doznaje wsparcia w trudach apostołowskiej pracy, przeżywa swój udział w głoszeniu Ewangelii całemu światu.

ks. Jan Miazek, Warszawa

### III. ZASADY ODNOWY TEKSTÓW MODLITW MSZAŁU RZYMSKIEGO PAWŁA VI (dokończenie)

Analiza modlitw nowego Mszału Rzymskiego Pawła VI pozwala na zaobserwowanie wysiłku i pracy autorów tej księgi ołtarza, w ich dążeniu zmierzającym do uczynienia z niej księgi odpowiadającej współczesnym potrzebom, a jednocześnie zachowującej autentyczne wartości Tradycji Kościoła. W pracy nad odnowieniem Mszału Rzymskiego, niewątpliwie skomplikowanej i wymagającej wielkiej fachowości, kierowano się pewnymi określonymi zasadami, które zauważa się przy wnikliwej analizie tekstów modlitw. Poznanie tej ciekawej problematyki „tworzenia” niejako mszału, pozwala lepiej dostrzec i docenić dążenie Kościoła do dokonania ogólnego odnowienia liturgii celem umożliwienia chrześcijanom czerpania z niej obfitszych łask (KL 21).

W niniejszym artykule chodzi o zapoznanie z dalszymi zasadami stosowanymi przy odnawianiu tekstów modlitw nowego Mszału Rzymskiego. Przedstawione tu obserwacje dotyczą wprawdzie tylko modlitw nad darami (z *Proprium de tempore*), jednak mają znaczenie o wiele szersze, ukazując „technikę” odnowy tekstów<sup>1</sup>.

Zatrzymujemy tym razem naszą uwagę na tekstach modlitw, które stanowią „nowe” kompozycje; z tym że to, co nazywa się tu „nowym” — w rzeczywistości pochodzi z bardzo bogatego skarbcza modlitw Kościoła, zawartych w starożytnych sakramentarzach, a dotychczas nie wykorzystanych w Mszałe Rzymskim. Przeprowadzona analiza modlitw nad darami potwier-

<sup>1</sup> Zasady, którymi kierowano się przy reformie Mszału Rzymskiego, zostały wcześniej przedstawione: J. Janicki, *Zasady odnowy tekstów modlitw Mszału Rzymskiego Pawła VI*, *Collectanea Theologica* (=CTh) 51 (1981) z. 3, 79—85; 52(1982) z. 2, 89—96.



dza, iż teksty „nowe” modlitw mszału Pawła VI powstały z fragmentów różnych dawnych modlitw pochodzących z tego już istniejącego, bardzo zasobnego dziedzictwa tradycji eucharystycznej Kościoła. Można powiedzieć, że wiele tekstów dawnych modlitw zostało w ten sposób „dowartościowanych”, podobnie zresztą, jak „doceniono” w szerszym zakresie teksty biblijne i patrystyczne, a także jak wykorzystano elementy nowe, przystosowując w ten sposób teksty modlitw mszalnych do współczesnych warunków, ułatwiając wiernym pełniejsze uczestnictwo w liturgii.

### 1. Nowe modlitwy powstałe z tekstów modlitw starożytnych sakramentarzy

Wiele nowych modlitw powstało poprzez połączenie w jedno dwu lub więcej fragmentów tekstów starożytnych, przy jednoczesnym zastąpieniu, w wielu wypadkach, jakiegoś wyrażenia bardziej odpowiednim lub dodaniu całkowicie nowego fragmentu. Podamy kilka typowych przykładów ilustrujących tak utworzone modlitwy, umieszczając (dla ułatwienia i przejrzystości stwierdzeń) z jednej strony teksty dawnych modlitw, a z drugiej modlitwę „nową”, powstałą z „wykorzystania” dawnych fragmentów.

Jednym z charakterystycznych przykładów „powstawania” nowych modlitw jest *super oblata* z formularza mszy adwentowej z 18 grudnia:<sup>2</sup>

*Sacrificium tibi, domine, celebrandum, placatus intende; quod et nos a vitiis nostrae conditionis emundet, et tuo nomini reddat acceptos.*

(Ve 523, GeV 1129, Ber 64)<sup>3</sup>

*Sacrificium tibi, Domine, celebrandum, tuo nomini nos reddat acceptos.*

*Concede nobis, omnipotens deus, ut sacramenti dominici nobis operante virtute, ipsius aeternitatis mereamur esse consortes, qui mortalitatis nostrae dignatus est fieri particeps.*

(Ber 59)

*ut ipsius aeternitatis mereamur esse consortes*

*Vere dignum... cum de homine veteri homo novus existeret, curatus mortalitate mortalitas.*

(Ve 1260)

*qui mortalitatem nostram sua mortalitate curavit.*

(MRN 143)

<sup>2</sup> Por. *Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum. Editio typica altera*, Typis Polyglottis Vaticanis 1975. Księgę tę cytujemy skrótem MRN z podaniem strony, na której znajduje się dana modlitwa. W tym wypadku chodzi o MRN 153.

<sup>3</sup> Przy podawaniu źródeł modlitw cytujemy następujące sakramentarze: Ve = *Sacramentarium Veronense*, wyd. L. C. Mohlberg, Roma 1966; GeV = *Liber sacramentorum Romanae Ecclesiae ordinis anni circuli*, wyd. L. C. Mohlberg, Roma 1968; GrH = *Hadrianum ex authentico ad fidem Codicis Cameracensis 164*, w: *Le Sacramentaire Grégorien. Ses principales formes d'après les plus anciens manuscrits*, t. I, wyd. J. Deshusses, Fribourg/Suisse 1971, 83—348; GrA = *Hadrianum revisum...*, tamże, 349—605; GrP = *Gregorianum Paduense...*, tamże, 607—684; Ber = *Sacramentarium Bergomense*, wyd. A. Paredi, Bergamo 1962; MRP = *Missale Romanum ex decreto Ss. Concilii Tridentini restitutum Summorum Pontificum cura recognitum. Editio typica*, Typis Polyglottis Vaticanis.

Tematyka powyższej, nowo utworzonej modlitwy wydaje się dobrze „umiejscowiona” w podwójnym kontekście tematycznym Adwentu: „bożonarodzeniowym” i eschatologicznym. Momentem łączącym oba te tematy jest fakt przygotowania na przyjście Chrystusa. Rozważana tu formuła modlitewna, pozostając w zgodzie ze wszystkimi innymi okresu Adwentu, z naciskiem podkreśla, iż wspomnianie narodzin Jezusa jest przygotowaniem na ostateczne spotkanie z Nim: „abyśmy zasłużyli na udział w życiu wiecznym Twojego Syna”. W niewielu słowach tej modlitwy została wyrażona wiara Kościoła, stanowiąca istotę teologii Wcielenia Syna Bożego: Chrystus we Wcieleniu przyjął ludzką naturę, a przez swoją zbawczą śmierć na krzyżu uwolnił nas od śmierci<sup>4</sup>.

Dla utworzenia nowej modlitwy nad darami w dniu 22 grudnia „wzięty udział” trzy różne formuły modlitw Sakramentarza Weroneńskiego:<sup>5</sup>

*Auxiliare Domine, famulis tuis, et  
in tua pietate fidentibus iugiter  
esto propitius...*

(Ve 508a)

*In tua pietate confidentes, Domine,*

*Exultantes, domine, cum muneribus  
ad altaria veneranda concurrimus...*

(Ve 1261a)

*cum muneribus ad altaria veneran-  
da concurrimus,*

*Tribue nos, domine, quaesumus,  
donis tuis libera mente servire, ut  
purificante nos gratia tua hisdem  
quibus famulamur mysteriis emun-  
demur:*

(Ve 146)

*ut, tua purificante nos gratia, iis-  
dem quibus famulamur mysteriis  
emundemur.*

(MRN 147)

W sposób nie pozostawiający wątpliwości, tekst tej nowej kompozycji podkreśla ważność skutecznego przygotowania na przyjście Pana, zakładając jednakże „ufność Bożej dobroci”.

Modlitwa nad darami Mszy św. dnia następnego, 23 grudnia, powstała w następujący sposób:<sup>6</sup>

*Oblatio tibi sit, Domine, hodiernae  
festivitatis accepta, quae et nostrae  
reconciliationis processit perfecta  
placatio et divini cultus nobis est  
indi ta plenitudo...*

(Ve 1265, GeV 19, Ber 148)

*Haec oblatio, qua divini cultus no-  
bis est indita plenitudo,*

*Cuncta, Domine, quaesumus, his  
muneribus a nobis semper diabolica  
figmenta seclude, ut nostri redem-*

*sit tibi, Domine, perfecta placatio,*

<sup>4</sup> Konstytucja o Liturgii świętej (= KL) 5, tak ten temat ujęła syntetycznie: „Tego zaś dzieła odkupienia ludzi i doskonałego uwielbienia Boga... dokonał Chrystus Pan głównie przez paschalne misterium swojej błogosławionej Męki, Zmartwychwstania i chwalebego Wniebowstąpienia. Przez to misterium umierając naszą śmierć pokonał, a zmartwychwstając życie odnowił”.

<sup>5</sup> MRN 147. Modlitwa ta została powtórzona w IX niedzielę „w ciągu roku”.

<sup>6</sup> MRN 148.

*ptoris exordia purificatis mentibus celebremus.*

(GeV 13)

*ut nostri Redemptoris exordia purificatis mentibus celebremus.*

(MRN 148)

Autorom Mszału Rzymskiego chodziło zapewne o to, by w oczywisty i zrozumiały sposób ukazać jedność tajemnicy narodzenia Jezusa z całym misterium Chrystusa jako Tajemnicą zbawienia. Modlitwa powyższa przedstawia tajemnicę Wcielenia jako pierwszy etap naszego odkupienia, gdy mówi o „narodzeniu naszego Odkupiciela”. Niewielka ilość słów, choć ciężar tematyki wielki!

Do grupy nowych modlitw, powstałych z tekstów dawnych sakramentarzy, należy *super oblata* z drugiej niedzieli po Narodzeniu Pańskim:<sup>7</sup>

*Oblata, Domine, munera nova unigeniti tui nativitate sanctifica, nosque a peccatorum nostrorum maculis emunda.*

(GrH 50, GrP 18, MRP)

*Oblata, Domine, munera Unigeniti tui nativitate sanctifica,*

*Oblatio tibi sit, domine, hodiernae festivitatis accepta, qua et nostrae reconciliationis processit perfecta placatio et divini cultus nobis est indita plenitudo, et via veritatis, et vita regni caelestis apparuit.*

(Ve 1265)

*qua nobis et via ostenditur veritatis, et regni caelestis vita promittitur.*

(MRN 164)

Uwaga tej nowej modlitwy jest skierowana w sposób pogłębiony ku prawdzie tajemnicy Wcielenia Syna Bożego, stanowiącej centralny temat czasu bożonarodzeniowego. Druga zaś część tej nowej kompozycji jest inspirowana na tekście ewangelicznym: „Odpowiedział mu Jezus: Ja jestem drogą i prawdą, i życiem. Nikt nie przychodzi do Ojca inaczej jak tylko przeze mnie” (J 14, 6).

Idąc dalej w naszej analizie, zobaczymy inny przykład nowej postaci modlitwy, w której widać wyraźnie, że dawne formuły zostały poprawione, przed ich obecnym „użyciem”, aby lepiej odpowiadały aktualnej sytuacji życia Kościoła. Tak stało się w modlitwie *super oblata* z pierwszej niedzieli Wielkiego Postu:<sup>8</sup>

*Sacrificium, domine, quadragesimalis inittii immolamus, te, domine, deprecantes, ut cum aepularum restrictione carnalium, a noxiis quoque voluptatibus temperemur:*

(GeV 106)

*Sacrificium quadragesimalis inittii sollemniter immolamus, te, Domine, deprecantes, ut, per paenitentiae caritatisque labores a noxiis voluptatibus temperemus,*

*Tuam ergo clementiam indefessis vocibus obsecramus, ut nos ieiunii victimis, a peccatis mundatos, ad celebrandum unigeniti filii tui domini nostri passionem facias esse devotos.*

(Ber 454b)

*et, a peccatis mundati, ad celebrandum Filii tui passionem mereamur esse devoti.*

(MRN 180)

<sup>7</sup> MRN 164.

<sup>8</sup> MRN 180.

Tak skomponowana nowa formuła modlitwy przedstawia się jako jasne i konkretne sformułowania wskazania wielkopostne: ten okres czasu winien być przeżywany jako pełnienie dzieł pokuty i miłosierdzia (miłości)<sup>9</sup>.

Rezultat połączenia wyrażeni dwu różnych formularzy, to nowa modlitwa nad darami VI niedzieli Wielkanocy:<sup>10</sup>

*Ascendant ad te, domine, praeces nostras...*

(GeV 1647, 1656, Ve 1191)

*Exultationem nostrae conditionis humanae substantiae, respice deus, ut tua dignatione mundati sacramentis magnae pietatis aptemur.*

(Ve 181, Ber 681)

*Ascendant ad te, Domine, preces nostrae cum oblationibus hostiarum,*

*ut, tua dignatione mundati, sacramentis magnae pietatis aptemur.*

(MRN 304)

Akcent został położony w tej nowej modlitwie mszału na Tajemnicy Paschalnej Chrystusa, która stając się naszym udziałem, odnawia nas i wzywa do godnej odpowiedzi na dzieło Jezusa Chrystusa, tak „abyśmy oczyszczeni dzięki Twojej łaskawości, mogli uczestniczyć w sakramentach wielkiej łaskawości (miłości)”. Tak sformułowany tekst tej nowej oracji wyraża bardzo dobrze zobowiązanie paschalne chrześcijanina, który jest wezwany do współpracy z łaską Bożą, dla dokonania koniecznej przemiany swojego życia.

Na „warsztacie” autorów nowego mszału znalazł się także tekst modlitwy *super oblata* niedzieli Zesłania Ducha Świętego, ze mszy wigilii. Oto aktualny „kształt” formuły tej modlitwy:<sup>11</sup>

*Praesentia munera quaesumus, domine, ut sancti spiritus perfundantur benedictione, et in nostris cordibus eam dilectionem validam operentur*

(Ber 11)

*Vere dignum... ita nunc excusabilem conscientiam non relinquit, quae salutaris mysterii veritatem toto etiam mundo testificante non sequitur...*

(Ve 1262)

*Praesentia munera, quaesumus, Domine Spiritus tui benedictione perfunde ut per ipsa Ecclesiae tuae ea dilectio tribuatur,*

*per quam salutaris mysterii toto mundo veritas enitescat.*

(MRN 311)

Utworzona w powyższy sposób nowa modlitwa, zastępuje dawną, z mszału Piusa V, która nie tylko powtarzana była w sam dzień Zesłania Ducha Świętego, ale przede wszystkim zbyt ogólnie ujmowała rolę i znaczenie Ducha Świętego. Obecne sformułowanie wydaje się bardziej konkretnie wyrażać jeden ze znaczących wymiarów działania Ducha Świętego danego Kościołowi. Bogactwo celebrowanego „wydarzenia Pięćdziesiątnicy” zostaje uwidocznione przez podkreślenie błogosławieństwa Ducha Świętego nad złożonymi darami i poprzez ukazanie owocu tego błogosławieństwa, tzn. świadectwa miłości, „przez którą na cały świat promieniuje prawda zbawczych tajemnic”.

<sup>9</sup> Por. uwagi zanotowane przy omawianiu okresu Wielkiego Postu w: J. Janicki, *Modlitwy nad darami okresu Wielkiego Postu w Mszału Rzymskim Pawła VI*, CTh 51 2(1981) z. 2, 79—86, szczególnie 82—83.

<sup>10</sup> MRN 325.

<sup>11</sup> MRN 311.

Fragmenty modlitw starożytnych sakramentarzy rzymskich zostały wykorzystane do powstania nowej modlitwy nad złożonymi darami ze środy 7 tygodnia Wielkanocy<sup>12</sup>:

*Grata tibi munera nostra sint domine, quae tuis sunt instituta praeceptis, et sanctorum festiuitas gloriosa commendat.*

(Ve, 80, Ve 1001)

*Sacro munere satiati supplices, domine, depraecamur, ut quod debitaee servitutis celebramus officio, saluationis tuae sentiamus augmentum.*

(Ve 793, GeV 332)

*Suscipe, Domine, munera familiae tuae, quibus et nostris, quaesumus sis placatus erroribus, et sanctificationem tuae nobis redemptionis opereris.*

(Ve 445)

*Suscipe, quaesumus, Domine, sacrificia tuis instituta praeceptis.*

*et sacris mysteriis, quae debitaee servitutis celebramus officio,*

*sanctificationem tuae nobis redemptionis dignanter adimple.*

(MRN 335)

Temat prezentowany przez tę tak trafnie ułożoną nową modlitwę odpowiada z wielką wiernością tekstom biblijnym i nauce Kościoła wyrażonej w nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Konstytucja o Liturgii świętej poucza przecież: „Zbawiciel nasz podczas Ostatniej Wieczerzy, tej nocy, kiedy został wydany, ustanowił Eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi swojej, aby w niej na całe wieki, aż do swego przyjścia, utrwalić Ofiarę Krzyża i tak umiłowanej Oblubienicy Kościołowi powierzyć pamiątkę swej Męki i Zmartwychwstania” (KL 47)<sup>13</sup>.

Treść powyższej modlitwy zmusza ponadto do refleksji i nad tym, co sobór mówi o liturgii, którą „uważa się za wykonywanie kapłańskiego urzędu Jezusa Chrystusa; w niej przez znaki widzialne wyraża się i w sposób właściwy poszczególnym znakom urzeczywistnia się uświęcenie człowieka, a mistyczne Ciało Jezusa Chrystusa, mianowicie Głowa i jego członki, wykonują całkowity kult publiczny” (KL 7).

Nasze spojrzenie na „powstawanie” nowych modlitw w mszale P a w ł a VI poszerza przykład *super oblata* VI niedzieli „w ciągu roku”, która jest rezultatem połączenia wyrażeń dwu starych tekstów:<sup>14</sup>

*Haec nos oblatio, Deus, mundet quaesumus et renovet, gubernet et protegat.*

(GeV 1310, MRP)

*Vere dignum... ut non sit negligentibus poena perpetua, sed potius exsequentibus competenter fiat causa remunerationis aeternae.*

(Ve 980)

*Haec nos oblatio, quaesumus, Domine, mundet et renovet,*

*atque tuam exsequentibus voluntatem fiat causa remunerationis aeternae.*

(MRN 345)

<sup>12</sup> MRN 335.

<sup>13</sup> Powyższą myśl powtarza: *Wprowadzenie Ogólne do Mszału Rzymskiego* (= WOMRz), nn. 2. 48. 55d.

<sup>14</sup> MRN 345.

Porównanie powyższej modlitwy z „sekretą” tej samej niedzieli w poprzednim Mszału Rzymskim ukazuje, jak treść teologiczna nowej oracji została rozszerzona i wzbogacona. Nowa modlitwa przedstawia nie tylko bardzo znaczący efekt sprawowania ofiary eucharystycznej, która ma moc oczyszczania człowieka i odnawiania, ale poucza ponadto, iż osiągnięcie nagrody wiecznej jest obiecane tym wszystkim, którzy są wierni woli Boga. Dla osiągnięcia zatem doskonałości życia chrześcijańskiego ważnym jest nie tylko „oczyszczenie” udzielane nam przez Boga, ale konieczną jest także rzeczą, by być „we wszystkim posłusznym woli Ojca”<sup>15</sup>; „pełniąc Twoją wolę” — jak mówi analizowana *super oblata*. Zmiana dokonana w nowym mszale okazała się więc potrzebnym wzbogaceniem spojrzenia i wiary modlącego się zgromadzenia liturgicznego.

Tradycyjny sposób wyrażania swej wiary w modlitwach, zawartych w sakramentarzach rzymskich, był pomocą w powstaniu innej modlitwy ofertorialnej, z XXVI niedzieli „w ciągu roku”.<sup>16</sup>

*Adesto, misericors Deus, ut quod actum est nostrae servitutis officio, tua benedictione firmetur*

(Ve 945)

*Oblatio tibi, Domine, sit nostra semper accepta...*

(Ve 849)

... *fons omnis sanctitatis*

(MRN: *Prex eucharistica* II)

*Concede nobis, misericors Deus,*

*ut haec nostra tibi oblatio sit accepta,*

*et per eam nobis fons omnis benedictionis aperiatur.*

(MRN 365)

Bóg jest źródłem wszelkiego „błogosławieństwa”, którego ośrodkiem i momentem szczytowym jest Jezus Chrystus. Sprawowanie Eucharystii zawiera w sobie całe błogosławieństwo Boga w Chrystusie; w Nim znajduje swoje wypełnienie. „Jest to dar przedstawiany za pomocą słowa, które powoduje natychmiastowe skutki. Jest to najwspanialszy dar, jaki złożył Ojciec swoim dzieciom, cała pełnia Jego łaskawości, lecz jest to zarazem najcenniejszy dar Syna, oddającego swe życie Ojcu; jest to pełnia naszej wdzięczności, złączonej z Jego dziękczynieniem; jest to dar płodności, tajemnica życia i jedności”<sup>17</sup>. Jak ważna jest zatem prośba tej modlitwy nad darami nowego Mszału Rzymskiego, aby ofiara eucharystyczna stała się „źródłem wszelkiego błogosławieństwa”!

Kilka podanych tu przykładów modlitw nowo utworzonych na bazie tekstów starożytnych sakramentarzy ilustruje wymownie pracę autorów Mszału Rzymskiego Pawła VI. Ta praca, zmierzająca do odnowienia i dowartościowania skarbcza euhologicznego Kościoła, prowadziła do wykorzystania bogactwa tekstów dawnych i takiego ich „nowego” przedstawienia, by wszystkie „skarby tak nauki jak i pobożności, nie tylko nie leżały w cieniu archiwum, lecz przeciwnie, aby wydobyte na światło dzienne, oświecały i karmiły umysły oraz serca chrześcijan”<sup>18</sup>. To znaczące „polepszenie” jakości treści modlitw nowego mszału jest potwierdzeniem, że trudna pra-

<sup>15</sup> Por. KK 40 i 41.

<sup>16</sup> MRN 365.

<sup>17</sup> Por. J. Guillet, *Błogosławieństwo*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. nac. X. Léon-Dufour, tłum. pol. K. Romaniuk, Poznań — Warszawa, 1973, 85.

<sup>18</sup> Paweł VI, *Konstytucja Apostolska Missale Romanum*, w: MRN 13.

ca autorów mszału w sektorze euchologicznym nowej księgi oitarza stała się cennym wzbogaceniem wiary modlącego się Kościoła.

## 2. Nowe kompozycje modlitw inspirowane na tekstach biblijnych i patrystycznych

Twórcy nowego mszału wykorzystali w szerokim zakresie skarbiec modlitw zachowywany w sakramentarzach i w innych starożytnych dokumentach różnych tradycji Kościoła, a szczególnie tradycji rzymskiej. W wielu jednak modlitwach mszału Pawła VI odwołano się bezpośrednio do tekstów biblijnych i patrystycznych. Jednym z tak utworzonych tekstów jest modlitwa *super oblata* w formularzu mszy z XXXI niedzieli „w ciągu roku”, w której inspirowano się na mowie św. Leona Wielkiego:<sup>19</sup>

*...Tunc enim et sacrificii munda est  
oblatio et misericordiae sancta largitio,  
quando ii qui ista dependunt,  
quod operantur intelligunt.*

*Fiat hoc sacrificium, Domine, oblatio  
tibi munda et nobis misericordiae  
tuae sancta largitio.*

(S. Leonis Magni *Tractatus* 91, 50)

(MRN 370)

Pouczający i piękny fragment nauczania św. Leona Wielkiego stał się w powyższym przypadku modlitwą Kościoła. Sw. Leon z naciskiem zalecał wiernym, by z pełną aprobatą i wewnętrznym przekonaniem wypełniali na zewnątrz to, co stanowi ich wiarę. „Szkoda tylko, iż z samego tekstu oracji nie wynika bezpośrednio, jak tylko domyślnie, całe tło warunków i dyspozycja, żądane przez św. Leona, aby Eucharystia stała się ofiarą czystą, a dla nas świętym i obfitym darem Bożego miłosierdzia”<sup>20</sup>.

Modlitwy nowego mszału utworzone jak powyższa w oparciu o teksty patrystyczne, zawierające naukę Ojców, są dążeniem do zachowania tego, co stanowi „pierwotną tradycję Ojców” i pozostaje dla nas świadectwem, jak „Duch Święty pozwala ludowi Bożemu zachować z niezwykłą wiernością niezmienny depozyt wiary, mimo wielkiej różnorodności modlitw i obrzędów”<sup>21</sup>.

<sup>19</sup> Tekst św. Leona pochodzi z *Tractatus* 91,50 (PL 54,452 B).

<sup>20</sup> V. Raffa, *Le orazioni sulle offerte del Proprio del Tempo nel nuovo Messale*, *Ephemerides Liturgicae* (= EL) 84(1970) 299—322, tu: s. 306.

<sup>21</sup> WOMRz, Wstęp n. 9.